

УДК 338.23

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЙ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄС

Романова Тетяна Володимирівна

д.е.н., доцент, Міжнародний центр сучасної освіти
м. Прага, Чехія

Давиденко Людмила Павлівна

к.х.н., доцент, доцент кафедри фізики
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава, Україна

Анотація: Проведено аналітичне дослідження основних параметрів стратегій структурного регулювання економіки країн ЄС та виділено основні уніфіковані й індивідуальні елементи напрямів структурної політики зарубіжних країн, які мають високі адаптивні характеристики для застосування у вітчизняній практиці структурної модернізації національного господарства.

Ключові слова: структурна політика країн ЄС, структура економіки, економічний розвиток

Вступ. В умовах поглиблення глобалізаційних процесів оптимізація структури економіки шляхом реалізації структурної політики з урахуванням досвіду розвинених країн світу здатна сформувати фундамент для стійкої динаміки розвитку економічної системи України. Форми стратегій структурної перебудови зарубіжних економічних систем являються досить різномірними, що викликане національними особливостями їх функціонування та розвитку. Тим не менше існування спільних рис в структурній політиці різних курсів економічного розвитку характеризує взаємну детермінованість основних тенденцій щодо вдосконалення структури національного господарства з метою

оптимізації економічних процесів. Диференціація таких спільних рис має як загальну універсальну приналежність до більшості стратегій економічного розвитку, так і превалюючі ознаки, притаманні певним групам економічних систем. Адаптивне застосування певних параметрів різних стратегій структурної перебудови спирається на узгодження особливостей функціонування національної економіки, а також на важливість превалювання в стратегії економічного розвитку інтеграційного аспекту. Оптимальна структура економіки розвинених країн проявляється як адаптивна система взаємодії національної економіки зі світовим господарством. Дослідження структури економіки розвинених країн, а також аналіз формування та реалізації їх структурної політики є важливою передумовою формування ефективної структурної політики України.

Виклад основного матеріалу. Структурна політика країн ЄС формується в результаті застосування комплексного підходу до пріоритетних її напрямів та механізму свого впровадження. Структурна політика має внутрішню інтегративну форму, що проявляється в постійному підвищенні рівня взаємодії з іншими напрямками економічної політики, завдяки чому створюється синергетичний ефект розвитку економіки в цілому.

До основних параметрів стратегій структурного та економічного розвитку країн ЄС, які являються універсальними до використання та утворені в результаті уніфікації пріоритетних напрямів, слід віднести:

- стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва (МСП);
- посилення децентралізаційних тенденцій розвитку (регіоналізація);
- функціональне та селективне стимулювання розвитку НДДКР;
- розвиток імпортозаміщувальної складової економіки;
- агрегація національної й інтеграційної стратегії розвитку економіки;
- гальмування тенденцій неефективних селективних програм розвитку;
- підвищення мотиваційного рівня суб'єктів господарювання;
- підвищення екологічної складової діяльності підприємств;
- стимулювання розвитку технопарків та виробничих кластерів;

– поширення державної інформатизаційної діяльності для оптимізації функціонування підприємств [1; 2; 3].

Аналіз структурної політики Німеччини, Франції, Швеції, Данії, Італії демонструє досить високу детермінанту державного управління по відношенню до корегування функціонування економічного середовища. Особливості національних емпіричних тенденцій формування структурної політики проходять стадії агрегації з оптимальними стратегіями розвитку економіки інтеграційного союзного характеру. Оскільки для України вкрай важливим є її інтеграційний розвиток, то необхідна ініціація початкового ефекту *spillover* у вигляді важливості використання саме європейської практики економічного розвитку. Емпіричні дослідження в області секторальної та галузевої структури економіки являється пріоритетним напрямом діяльності Європейської комісії. Так, ще наприкінці 90-х років ХХ ст. Європейською комісією була розроблена методологічна основа для оцінювання умов і результатів функціонування секторів економіки, а також окремих груп підприємств з метою їх співставлення з аналогічними параметрами у світовій практиці. Основним завданням такої методологічної програми являється дослідження конкурентоспроможності продукції різних секторів економіки по відношенню до аналогічних продуктів, представлених на світовому ринку. Активне поширення результатів даних досліджень сприяє посиленню інформатизаційних чинників розвитку підприємств ЄС. Аналіз параметрів функціонування економіки являється одним з основних інструментів оцінки економічного середовища Європейського Союзу. При формування структурної політики ЄС аналітичні дані динаміки змін загальних галузевих пропорцій економічної системи, які є важливим аспектом збереження стійкості та адаптаційних характеристик кожної окремої галузі та сектора економіки, використовувалися з урахуванням агрегації такої динаміки в сукупній структурі країн-учасниць. Тому для формування вірної економічної стратегії використовувалось прогнозування таких процесів, що являється головною умовою вірного передбачення тенденцій трансформації економічної системи. В

даному напрямі також важливим являється дослідження структури економіки з позиції ранжування її секторів за критерієм адаптивних характеристик по відношенню до глобального та інтеграційного середовища та національних особливостей функціонування внутрішнього ринку, що являється основою для розроблення оптимальної стратегії структурного регулювання [4].

При цьому ранжування здійснюється за чотирма групами:

- 1) базові сектори, які утворюють ядро економічних процесів;
- 2) інтеграційні сектори економіки, які створюють систему стійких взаємозв'язків з європейським та світовим ринком;
- 3) детермінантні сектори економіки, які стимулюють позитивні структурні зрушення;
- 4) депресивні сектори, які відповідають застарілій структурі економіки.

Таке ранжування передбачає й ускладнену комплексну диференціацію економічних секторів залежно від сукупності показників та чинників, які утворюються в результаті їх функціонування. Провідний статус займає інноваційна, агрегаційна (об'єднуюча) й екологічна складова економічних процесів. У результаті проведення такого ранжування відбувається формування стратегії структурної політики.

Можна виділити наступні її напрями:

- 1) стратегія структурного формування;
- 2) стратегія структурної інтеграції;
- 3) стратегія структурної детермінації;
- 4) стратегія структурної консервації.

При цьому важливим є відповідність теоретичного відображення реальній економічній ситуації, та диференційоване обґрунтування секторів, які складають групи за визначеною диференціацією. При застосування ранжування необхідно проведення адаптивної ідентифікації груп секторів, які складають відповідні групи в національній економіці. Так, стратегія структурного формування направлена на зміцнення найбільш ефективних секторів національної економіки, які мають найвищу питому вагу в структурі ВДВ. До

таких секторів в економіці України слід віднести сільськогосподарський сектор, сектор переробної промисловості та сектор торгівлі. Для структурної політики країн ЄС притаманне існування досить великого спектра механізмів захисту особливо вразливих секторів економіки, до яких насамперед відноситься сільське господарство, враховуючи його важливість для забезпечення нормального функціонування держави як соціально-економічного утворення та збереження її економічної безпеки, при відносно незначних обсягах у наповненні ВВП. Переробна промисловість, як один з важливих секторів економіки, знаходиться серед пріоритетів програм розвитку та стимулювання провідних напрямів функціонування економіки країн ЄС. Не дивлячись на постіндустріальні тенденції економічної еволюції розвинених країн, до яких входить основна частина країн – учасниць ЄС, частка та важливість переробної промисловості залишається досить високою. Для цього сектора економіки характерна тенденція щодо генерування інноваційних процесів, що є важливим аспектом агрегаційного розвитку для усієї сукупності економічних секторів [5]. Тим не менше, як показує європейський досвід, селективне стимулювання економічної активності у відповідних секторах може носити непередбачувані наслідки, про що свідчить приклад неефективного стимулювання інтенсивності функціонування металургійного і вугільного секторів Польщі. Так, пряме стимулювання діяльності секторів чорної металургії, суднобудування, текстильної промисловості проводиться в ЄС лише в напрямі збільшення конкурентоспроможності продукції цих секторів а не в напрямі розширенні виробництва [6; 7, с. 87]. Отже, застосування даного методу структурної політики у вигляді стимулювання вибіркового елементів структури економіки повинно застосовуватись в обмежених масштабах та бути обґрунтовано з урахуванням складності аналітичного прогнозування наслідків такого впливу на економічну систему.

Стратегія структурної детермінації передбачає стимулювання розвитку секторів, які являються детермінантами позитивних структурних зрушень, насамперед це стосується інноваційних секторів, а також сектору науково-

дослідницьких організацій. До секторів економіки, функціонування яких пов'язане з інформаційними технологіями, телекомунікаціями, а також іншими інноваційними напрямками економічної діяльності, в європейській практиці застосовуються методи прямого стимулювання. До них слід віднести поширення державного субсидіювання, інформатизаційне забезпечення контрактних основ співробітництва інноваційних компаній, а також консультаційна державна допомога для оптимізації їх діяльності. У цьому напрямі було розроблено комплекс державних програм адаптивного та стимулюючого характеру для збільшення превалювання інноваційної сфери в структурі економіки. Стимулювання інноваційного сектора економіки та підвищення його обсягів у наповненні ВВП характерно для усіх країн ЄС. Стимулювання розвитку інноваційних методів економічної діяльності, впровадження інноваційних виробничих технологій, великі обсяги державного фінансування розвитку НДДКР являються передумовою синхронізації рівня економічного розвитку як на державному, регіональному рівні в межах функціонування інтеграційного об'єднання, так і відносно умов функціонування глобального економічного ринку. Натомість в Україні обсяги витрат на інновації становлять менше 1% від ВВП, що потребує вирішення проблеми забезпеченні інноваційного розвитку економіки. Тому що завдяки посиленню рівня інноваційності економіки відбувається оптимізації її структури, зростає кількість інноваційних підприємств та досягається синергетичний ефект, який проявляється як оновлення економічних процесів та вихід їх на новий рівень у вигляді проявів структурних зрушень еволюційного порядку [8].

Структурна консервація згідно європейської практики передбачає зупинення розширення виробництва в застарілих сегментах секторів, та оптимізацію їх функціонування шляхом підвищення технологічного рівня та згортання неефективних виробництв. До сектору, який концентрує найбільшу кількість таких сегментів в національній економіці слід віднести насамперед добувний

сектор, отже його розвиток повинен бути направлений та технологічну модернізацію, а не на розширення виробництва.

Структурні перетворення інтеграційного типу являються одними з найважливіших пріоритетів при реалізації структурної політики європейських країн взагалі та України зокрема. Це пов'язано з посиленням процесів міжнародної та європейської інтеграції. Зростання відкритості національних економік, а також поглиблення їх диференціації за формою спеціалізації на глобальному економічному просторі, зумовлює виникнення сукупності структурних зрушень, які мають адаптуючий характер. У відмінному випадку економічні системи держав, які не відповідають вимогам оновлення якості продукції та послуг на глобального світовому ринку, втрачають позиції в його сегментах, що призводить до замкнутості та деградації національної економіки. Відповідно відбуваються негативні структурні зрушення, які руйнують інтеграційний ланцюг взаємодії зі світовим господарством. Структурні зрушення обох порядків можуть проявлятися як у загальних тенденціях розвитку економіки, так і в індивідуальних, суто національних особливостях.

Висновки. Для європейських країн характерними є висока динаміка адаптивних та інтеграційних процесів, а також прояви синергетичних ефектів, які відбуваються як позитивне вираження індивідуальної сутності кожної з економічних систем Євросоюзу. Ідентифікація та розвиток власного інтеграційного ядра національної економіки являється першочерговим завданням структурної політики. Особливістю впровадження структурної політики в країнах ЄС є різноманіття інституційного забезпечення при збереженні універсальних, характерних для країн ЄС, параметрів: збереження чіткої структуризації державних підрозділів за функціональним призначенням; стимулювання тенденцій щодо регіоналізації управління; ефективна взаємодія недержавних та державних організацій при розроблені та впровадженні різних механізмів оптимізації функціонування економіки. Отже, вдосконалення структури державного управління національним господарством, збільшення рівня її транспарентності при збереженні її національних особливостей

являється передумовою її ефективності. При цьому високоадаптивними елементами іноземного досвіду в області структурної модернізації являються: розширення методологічної основи для оцінювання умов і результатів функціонування різних зрізів структури економіки та утворення індикативних планів різної строковості; утримання рівня стимулювання переробної промисловості; застосування стратегії структурної детермінації та структурної інтеграції; високий ступінь організації, розподілу повноважень та транспарентності процесів управління; збільшення рівня інформатизації економічних процесів; чітке обґрунтування селективних проектів; становлення високого рівня ендогенної інтегративності сектору освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Біла С.О. Структурна політика в системі державного регулювання трансформаційної економіки: Монографія / С.О. Біла. – К.: Вид-во УДДУ, 2001. – 408 с.
2. Бояр А.О. Антикризова політика Європейського Союзу у період 2008 – 2010 рр.: висновки для України // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 77–92.
3. Геєць В. М. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів : монографія. У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В.М. Гейця, А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 389 с.
4. Єврокомісія, реформування структурних фондів / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// europa.eu.int/scadplus/leg/de/lvb/160014.htm](http://europa.eu.int/scadplus/leg/de/lvb/160014.htm).
5. Касьяненко В.О. Зарубіжний досвід управління інноваційним потенціалом економіки та можливості його використання в Україні / В.О. Касьяненко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – Т. II. – С. 200 – 204.
6. Козяк В.Д. Використання досвіду республіки Польща у процесі трансформації господарської системи України / В.Д. Козяк, О.Р. Саніна // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та

підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 317–325.

7. Лутчин Н. Структурні диспропорції національного та регіонального розвитку України / Н. Лутчин // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2014. – Вип. 4. – С. 53–58.

8. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004 – 2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін. – К.: ІСЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.